

Хосе Луїс Рамірес

Порівняння різних типів наукового пізнання

	ТОЧНІ НАУКИ	ДОСЛІДНИЦЬКІ НАУКИ	ГУМАНІТАРНІ НАУКИ
Модель:	Математика	Природознавство	Історія
Характер їхнього об'єкта:	Незалежний від досвіду	Спостережуваний або спровокований	Неспостережуваний
Їхня мета:	Розкрити зміст якоїсь ідеї	З'ясувати типовість якогось явища	Збагнути конкретне в певному контексті
Їхнє вираження:	Тавтологічне висловлювання	Узагальнене висловлювання	Значення
Точка логічного начала:	Аксіома чи постулат	Гіпотеза	Відомі людські факти
Висновок:	Аподиктика (необхідний, неспростовний, "переконливість")	Ассерторика (стверджувальний, достовірний, "підтвердження")	Інтерпретація
Відсилання:	Ні до часу, ні до простору	До прогностичного (ймовірного)	До коли і як
Форма висновку:	Дедукція Від загального і явного до конкретного / неявного	Індукція Від відомого конкретного до загального / невідомого	Умисне виведення Від відомого конкретного до невідомого конкретного
Тип істини:	Аналітичний	Синтетичний	Питання - відповідь
Тип доведення:	Примусовий	----- Дозвільний ----- (Примусовий, якщо висновок негативний)	

Сучасне суспільствознавство не збігається з гуманітарною наукою (зі знаннями про людину) з цієї схеми, оскільки перше, будучи досить недавнім витвором, пробує описати людину і суспільство так, як природознавство описує природні явища. Концепції суспільних наук не можна виробляти в той же спосіб, що й концепції природничих наук, і в них повно двозначностей і упереджених інтерпретацій.